

Επιστημονική Επιτροπή

- 1.Πρόεδρος: Καθηγητής Αναστάσιος Κοντάκος, Διευθυντής Π.Μ.Σ., Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 2.Αντιπρόεδρος: A. Harris, Καθηγήτρια, London Centre for Leadership in Learning, Institute of Education, University of London
- 3.Καθηγητής Φραγκίσκος Καλαβάσης, Κοσμήτορας Σ.Α.Ε., Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 4.Καθηγήτρια Μαρία Κάϊλα, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 5.Καθηγητής Νικήτας Πολεμικός, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 6.Καθηγητής Ιωάννης Χατζηγεωργίου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 7.Καθηγήτρια Αγγελική Δημητρακοπούλου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 8.Βιτσιλάκη Χρυσή Καθηγήτρια, Αντιπρύτανης Οικονομικού Προγραμματισμού και Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 9.Καθηγητής Μιχαήλ Μείμαρης, Πανεπιστήμιο Αθηνών
- 10.Καθηγητής Χρήστος Σαΐτης, Πανεπιστήμιο Αθηνών
- 11.Καθηγήτρια Αγγελική Γιαννικοπούλου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 12.Γκόβαρης Χρήστος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πρόεδρος Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- 13.Λιοναράκης Αντώνης, Αναπληρωτής Καθηγητής, ΕΑΠ
- 14.Ξανθάκου Ποτίτσα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 15.Θεοδωροπούλου Ελένη Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 16.Φώκιαλη Περσεφόνη Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 17.Κόνσολας Εμμανουήλ Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 18.Χρήστου Ευάγγελος, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 19.Ανδρεαδάκης Νικόλας, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Κρήτης
- 20.Φεσάκης Γεώργιος Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 21.Μπαμπάλης Θωμάς Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οργανωτική Επιτροπή

- 1.Καθηγητής Αναστάσιος Κοντάκος
- 2.Σακελλαροπούλου Αναστασία
- 3.Καμενίδου Αναστασία
- 4.Καρίκη Χρυσάνθη
- 5.Σαχινίδης Κωνσταντίνος
- 6.Καββάδα Ελένη
- 7.Καπνουλά Χριστίνα
- 8.Παπαζαχαρίου Θεόδωρος
- 9.Κωνσταντίνου Μαρία
- 10.Σέλληνα Χριστίνα
- 11.Καντίνου Κατερίνα
- 12.Ζερβού Χριστίνα

- 13.Μουζουράκης Μανόλης
- 14.Κοντάκος Θεόδωρος
- 15.Παπανδρέου Έρση
- 16.Θεοφιλοπούλου Βασιλική
- 17.Τσιώνη Χριστίνα
- 18.Νταλή Χρύσα
- 19.Σταμάτης Παναγιώτης
- 20.Στεφανίδου Μαρία
- 21.Διάκου Παναγιώτης
- 22.Πολυχρονάκης Γρηγόρης
- 23.Δαδαμόγια Θωμαή
- 24.Ράπτης Νικόλαος
- 25.Θεοφανέλλης Τιμολέων
- 26.Παπά Χριστίνα
- 27.Θεολόγος Χρήστος
- 28.Κονταρά Ελένη
- 29.Κρύσιλας Αντώνιος
- 30.Δασκαλοπούλου Γεωργία

Στους/-τις συμμετέχοντες/-ουσες θα δοθούν Βεβαιώσεις Παρακολούθησης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

«Π.Μ.Σ. ΜΟΝΤΕΛΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ»

«ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟ Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. 'ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ'»

Δεύτερη Διεθνής Επιστημονική Διημερίδα
Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού

«ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ»

29, 30,31 Μαΐου 2009

Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων

Κτήριο «Κλεόβουλος»

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ΡΟΔΟΣ 2009

ΧΟΡΗΓΟΣ: Υπ.Ε.Π.Θ.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Α. ΠΡΟΨΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Παρασκευή, 29/05/2009

15:00 - 17:00

Εγγραφές

Προσυνεδριακές εκδηλώσεις

17:00 - 18:00

Έναρξη - Χαιρετισμοί

18:00 - 21:00

Προεδρείο: Α. Κοντάκος, Φ. Καλαβάσης, Ν. Πολεμικός

18:00 - 18:20

Ε. Κολιάδης: Η συμβολή της Γνωστικής Νευροεπιστήμης στην ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση του εκπαιδευτικού ως βασική προϋπόθεση για τη βελτίωσή του στην αποτελεσματική διαχείριση της σχολικής μονάδας

18:20 - 18:40

Ι. Χατζηγεωργίου: Αλλάζοντας την άποψή μας για τη μάθηση

18:40 - 21:00

Workshop με τη συμμετοχή του παρακάτω προσκεκλημένου ομιλητή:

Α. Bouvier, Πρύτανη .....

21:30

Δείπνο

Σάββατο, 30/05/2009

09:00 - 10:00

Εγγραφές

10:00 - 11:30

Πρώτη Πρωινή Συνεδρία

Προεδρείο: Α. Κοντάκος, Μ. Μείμαρης

10:00 - 10:20

D. Lenzen: The New Internationalisation Strategy of German Universities

10:20 - 10:40

A. Bouvier: Mettre de l'intelligence dans la gouvernance pédagogique

10:40 - 11:00

Χ. Γκόβαρης: Ετερογένεια του μαθητικού πληθυσμού και παιδαγωγική ανάπτυξη του σχολείου - Επισημάνσεις από τη σκοπιά της Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής

11:00 - 11:20

Α. Λιοναράκης: Σημειολογική οροθέτηση εκπαιδευτικών εννοιών και ζητήματα παιδείας

11:30 - 12:00: Coffee Break

12:00 - 13:30

Δεύτερη Πρωινή Συνεδρία

Προεδρείο: Φ. Καλαβάσης, Χ. Γκόβαρης

12:00 - 12:20

Μ. Μείμαρης, Δ. Γκούσκος: Το Παιχνίδι της Μάθησης: Εκπαιδευτικές Διαδικασίες με τη Βοήθεια Ψηφιακών Παιχνιδιών

12:20 - 12:40

A. Schruender-Lenzen: Educational Change in Primary School - the new primary Stage

12:40 - 13:00

Π. Φώκιαλη, Χ. Βιτσιλάκη, Ν. Ράπτης, Μ. Κουρουτσίδου: Ο Ρόλος της Σχολικής επιτροπής στη Λειτουργία των Μονάδων Προσχολικής Αγωγής

13:00 - 13:20

Γ. Φεσάκης, Α. Δημητρακοπούλου: Μοντέλα σχεδιασμού μαθησιακών δραστηριοτήτων που αξιοποιούν ΤΠΕ: Κριτική επισκόπηση

13:20 - 13:30

Ερωτήσεις - Συζήτηση

14:00

Γεύμα - Διάλειμμα

17:00 - 20:30

Πρώτη Απογευματινή Συνεδρία

Προεδρείο: Π. Φώκιαλη, Π. Σταμάτης, Γ. Μπαράλος

17:00 - 17:20

Χ. Παπαηλιού, Κ. Μιχαηλίδης: Ο Ρόλος του Διευθυντή της Σχολικής Μονάδας στην Εφαρμογή Μοντέλου Συνεκπαίδευσης των ΑΜΕΑ
17:20 - 17:40

Ν. Ράπτης, Π. Φωκιάλη, Ε. Κόνσολας, Χ. Ψαράς: Η Δυναμική της Ομάδας στους Συλλόγους Διδασκόντων των Δημοτικών Σχολείων
17:40 - 18:00

Θ. Μπαμπάλης, Μ. Βλαχαντώνη: Σχολείο και μονογονεϊκές οικογένειες, εκπαιδευτική και κοινωνική διάσταση: το παράδειγμα των νέων βιβλίων Γλώσσας και Ανθολογίου του Δημοτικού Σχολείου. Πραγματικότητα και Προοπτικές
18:00 - 18:20

Ν. Μουσουλίδης: Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών στη Μοντελοποίηση ως Διαδικασία Επίλυσης Μαθηματικού Προβλήματος

18:30 - 19:00: *Coffee Break*

19:00 - 20:30

Δεύτερη Απογευματινή Συνεδρία

Προεδρείο: Α. Λιοναράκης, Θ. Μπαμπάλης, Ν. Ράπτης

19:00 - 19:20

Π. Σταμάτης, Ε. Κόνσολας: Η επικοινωνία ως παράγοντας αλλαγής και διακυβέρνησης εκπαιδευτικών συστημάτων

19:20 - 19:40

Μ. Σοφός: Επιχειρώντας αλλαγές: ο εκπαιδευτικός και ο διευθυντής στο πλαίσιο της σχολικής κουλτούρας

19:40 - 20:00

Α. Μπαράλης: The role of school-based Administrators in shaping the school climate for the improvement of school effectiveness

20:00 - 20:30

Συζήτηση

21:30

Δείπνο

Κυριακή, 31/05/2009

09:00 - 09:30

Προσέλευση

09:30 - 11:30

Πρωινή Συνεδρία

Προεδρείο: Ι. Χατζηγεωργίου, Ν. Πολεμικός

09:30 - 09:50

Χ. Σαΐτης: Αξιοποίηση της Οργανωτικής Σκέψης στο Χώρο της Δημόσιας Εκπαίδευσης

09:50 - 10:10

Α. Hargreaves: The Fourth Way of Educational Change

10:10 - 10:30

Φ. Καλαβάσης: Η συμβολή των εννοιών της Εκπαιδευτικής Μηχανικής στη Διακυβέρνηση Σχολικών Μονάδων

10:30 - 10:50

Α. Harris: Leading Innovation and Change: knowledge creation by schools for schools

10:50 - 11:10

Α. Κοντάκος: Διαμορφώνοντας μια Κουλτούρα Εκπαιδευτικής Αλλαγής

11:10 - 11:30

Συζήτηση

11:30 - 12:00: *Coffee Break*

12:00 - 13:30

Στρογγυλό Τραπέζι

Συντονισμός: Α. Κοντάκος, Φ. Καλαβάσης

14:00

Γεύμα

B. ΑΝΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

29/05/2009 - 31/05/2009

1. ΒΑΚΑΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: «Το άγχος στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού»
2. ΒΑΡΣΑΜΙΔΟΥ ΑΘΗΝΑ: «Αξιολόγηση βασισμένη στο φάκελο υλικού: Ο ρόλος της στην προσωπική ανάπτυξη του μαθητή και στην επαγγελματική εξέλιξη του εκπαιδευτικού»
3. ΒΛΑΧΟΥ ΜΑΡΙΑ: «Διδακτική αξιοποίηση κτιριακής υποδομής νηπιαγωγείου: μελέτη περίπτωσης»
4. ΓΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: «Στάσεις των εκπαιδευτικών για τη διοικητική επιμόρφωσή τους: η περίπτωση του Νομού Μεσσηνίας»
5. ΓΟΥΤΣΗ ΘΕΟΔΩΡΑ: «Το σχολικό κλίμα ως παράγοντας αποτελεσματικού σχολείου. Ο ρόλος του διευθυντή σχολικής μονάδας»
6. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΗΛΙΑΣ: «Αξιολόγηση και λήψη αποφάσεων στην εκπαίδευση: ένα νέο πεδίο εφαρμογής ιεραρχικών μοντέλων πολυκριτηριακής ανάλυσης»
7. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ ΕΛΕΝΗ-ANNA: «Ιδιωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση στον Πειραιά»
8. ΚΑΡΕΛΑ ΓΕΩΡΓΙΑ: «Επικοινωνία διευθυντή - εκπαιδευτικών στη σχολική μονάδα»
9. ΚΙΡΚΙΓΙΑΝΝΗ ΦΩΤΕΙΝΗ: «Επικοινωνία σχολείου-οικογένειας. Ο ρόλος του διευθυντή: εμπειρική μελέτη σε διευθυντές σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Νομού Κυκλάδων»
10. ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ ΜΑΡΙΑ: «Τα νέα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας σκιαγραφούν το πρόσωπο του διευθυντή στη σύγχρονη εκπαιδευτική μονάδα: από τη θεωρία στην πράξη»
11. ΜΑΡΤΙΝΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ: «Διαχείριση και αξιολόγηση εκπαιδευτικών μονάδων»
12. ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΖΑΡΙΑΣ: «Χρηματοδοτικά προγράμματα από εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους: επισκόπηση και κριτική αποτίμηση δράσεων για την ανάπτυξη της Τεχνικής και Επαγγελματικής εκπαίδευσης»
13. ΜΠΑΦΑ ΜΑΡΙΑ-ΕΛΕΝΗ: «Οργάνωση του χώρου και δημιουργικότητα στο νηπιαγωγείο»
14. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΑΚΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: «Στάσεις διευθυντών αναφορικά με τη συνεργασία σχολείου και συλλόγου γονέων και κηδεμόνων στο Νομό Κορινθίας»

15. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ: «Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για τη λειτουργία ολιγοθέσεων σχολείων στο Νομό Ευβοίας»
16. ΠΛΙΑΦΑ ΕΛΕΝΑ: «Οργάνωση του χώρου του νηπιαγωγείου στη θεωρία και στην πράξη: μια μελέτη περίπτωσης στα νηπιαγωγεία της πόλεως Ρόδου»
17. ΡΕΣ ΙΩΑΝΝΗΣ: «Απόψεις νηπιαγωγών αναφορικά με την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού τους έργου»
18. ΣΑΜΠΑΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: «Διαχείριση και αξιολόγηση εκπαιδευτικών μονάδων»
19. ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ: «Ο παρωθητικός ρόλος του διευθυντή στην αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών: η περίπτωση του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας Αχαρνών»
20. ΤΣΑΠΡΟΥΝΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ: «Μηχανική προσέγγιση των μοντέλων σχολικής αποτελεσματικότητας. Εφαρμογή στο ρόλο των εκπαιδευτικών σε μονάδες πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης»
21. ΤΣΟΥΚΝΑΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ: «Η εκπαιδευτική τηλεόραση στην Ελλάδα: ιστορική διαδρομή, θεματικές περιοχές, σημερινή πραγματικότητα, προοπτικές και προτάσεις»
22. ΧΑΔΟΥ ΝΙΚΟΛΕΤΑ: «Marketing και επικοινωνιακή πολιτική στην εκπαίδευση: μια μελέτη περίπτωσης σε ιδιωτικές σχολικές μονάδες»
23. ΧΑΤΖΗΙΩΑΝΝΙΔΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ: «Αναλυτικό πρόγραμμα νηπιαγωγείου 2005: νεωτερισμός ή συμβολισμός;»

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

Παρασκευή, 29/05/2009

Ε. Κολιάδης, Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών

««Η συμβολή της Γνωστικής Νευροεπιστήμης στην ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση του εκπαιδευτικού ως βασική προϋπόθεση για τη βελτίωσή του στην αποτελεσματική διαχείριση της σχολικής μονάδας.»

Διεθνείς μελέτες επισημαίνουν ότι η ποιότητα στην εκπαίδευση δεν εξαρτάται ούτε από τις κρατικές επιχορηγήσεις ούτε από το μέγεθος της σχολικής μονάδας ούτε από τον προοδευτικό χαρακτήρα των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων, αλλά από την ποιότητα της εκπαίδευσης του εκπαιδευτικού.

Οι σύγχρονες κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές ανακατατάξεις σηματοδοτούν αλλαγή στον τρόπο της ψυχοπαιδαγωγικής κατάρτισης του εκπαιδευτικού. Παράλληλα επισημαίνεται επίσης ότι η διαχείριση και η διακυβέρνηση της σχολικής μονάδας από τον εκπαιδευτικό είναι ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της.

Στην παρούσα εισήγηση θα αναφερθούμε στις σύγχρονες τάσεις της *Ψυχολογίας Μάθησης* και ιδιαίτερα στην *Γνωστική Νευροεπιστήμη* (επιστήμη του εγκεφάλου ή του νου), η οποία προσπαθεί να ερευνήσει σε βιοφυσιολογικό επίπεδο τις διαδικασίες μάθησης του ατόμου. Συγκεκριμένα θα αναφερθούμε στη ροή και επεξεργασία των πληροφοριών στα μνημονικά συστήματα του ανθρώπου, στην ενδονευρωνική και διανευρωνική επικοινωνία των πληροφοριών και στις συνέπειες τους για τη διαμόρφωση και αλλαγή της γενικής συμπεριφοράς του ανθρώπου.

Οι πρόσφατες εξελίξεις σηματοδοτούν ανακατατάξεις στη μαθησιακή διαδικασία του εκπαιδευτικού, ο οποίος οφείλει να ενημερώνεται και να επιμορφώνεται ολιστικά, για να είναι αποτελεσματικός και στο εκπαιδευτικό και στο διοικητικό έργο του.

Ι. Χατζηγεωργίου, Καθηγητής Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου

«Αλλάζοντας την άποψή μας για τη μάθηση»

Στην εργασία αυτή προσέγγισα το πρόβλημα της αλλαγής της αντίληψής μας για τη μάθηση. Παρ' όλο που αυτό το πρόβλημα αυτό αποτελεί μια συνεχή πρόκληση τόσο για τους/τις εκπαιδευτικούς όσο και τους σχεδιαστές των αναλυτικών προγραμμάτων, οι ιδέες της έκπληξης και του θαυμασμού, η ιδέα της αισθητικής εμπειρίας, και η ιδέα ότι η κατανόησή μας σχετικά με κάποιο θέμα μπορεί να είναι και ρομαντική και ειρωνική, μπορεί να συμβάλουν στο να αλλάξει τρόπος που βλέπουμε και αυτά που μαθαίνουμε και τα ίδια τα γνωστικά αντικείμενα. Διότι όπως είχε πει R.S. Peters, σε τελευταία

ανάλυση η εκπαιδευτική διαδικασία δεν έχει σκοπό το να σε φτάσει κάπου, αλλά να σε κάνει να δεις τα πράγματα με «άλλο μάτι» (Peters, 1973, σελ. 20).

“Changing our conception of learning”

Empirical evidence supports the view of learning as an incremental increase of information skills, etc. The holistic world view points to learning as a transformation of outlook. How realistic is this conception within our education system?

Σάββατο, 30/05/2009

D. Lenzen, President of Freie Universität Berlin

“The new internationalisation strategy of German universities”

The proliferation of global networks and knowledge systems entails increased insecurity and new opportunities - both for societies and individuals. However, the opportunities created by globalization are essentially open only to those in possession of qualified knowledge and abilities. This is why the education system is the key to the capability of individuals and societies to create a balance between the opportunities and risks globalization involves.

In this context, universities act as “agents of change”. At the same time, however, they are themselves subject to economic and political developments. Whether they can keep step with international trends and preserve the quality of their research and teaching will depend on the flexibility and competitiveness of the national higher education systems. It will not be sufficient to define internationalization as a mere exchange of students and teaching staff, or as participation in international research projects. What will be decisive is that every university develops a comprehensive internationalization strategy aimed at making itself transnational in every respect, based on its respective mission and profile.

A. Bouvier, Rector

“Mettre de l'intelligence dans la gouvernance pédagogique”

Le bonheur pédagogique ne vient pas du sommet de la pyramide, ni administrative, ni de la recherche. Il n'émerge pas non plus spontanément du terrain. Il est à construire à partir d'une « couche intermédiaire » d'acteurs.

Il s'agit donc d'explorer une troisième voie de gouvernance pédagogique : créer et développer un réseau de « Centres d'intelligence pédagogique », pour multiplier les lieux de production d'intelligence collective.

La puissance intellectuelle réside dans les maillages cognitifs.

Χ. Γκόβαρης, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
«Ετερογένεια του μαθητικού πληθυσμού και παιδαγωγική ανάπτυξη του σχολείου - Επιστημονικές από τη σκοπιά της Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής»

Στον επίκαιρο διεθνή επιστημονικό λόγο σχετικά με τους όρους και τις προϋποθέσεις αναβάθμισης και διασφάλισης της ποιότητας της εκπαίδευσης, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στην παιδαγωγική πρόκληση της πολιτισμικής και γλωσσικής πολυμορφίας. Ιδιαίτερα τα αποτελέσματα των διεθνών ερευνών PISA (Programme for International Student Assessment 2000, 2003 και 2006) παραπέμπουν και τεκμηριώνουν (σ)την αναγκαιότητα μιας θετικής παιδαγωγικής αντιμετώπισης της ετερογένειας του μαθητικού πληθυσμού.

Σε επίπεδο θεωρητικής συζήτησης το ενδιαφέρον εστιάζεται, μεταξύ άλλων, και στα ακόλουθα ερωτήματα: Σε ποιες παιδαγωγικές κατηγορίες μπορεί να στηριχθεί η θεωρητική συγκρότηση των περιεχομένων μιας «θετικής παιδαγωγικής αντιμετώπισης της ετερογένειας» και στη βάση ποιων αξόνων δράσης μπορεί να επιτευχθεί η εφαρμογή αυτής;

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να συμβάλει στη αναζήτηση απαντήσεων στα παραπάνω ερωτήματα έχοντας ως πλαίσιο αναφοράς τη Διαπολιτισμική Παιδαγωγική. Παρουσιάζεται η έννοια της αναγνώρισης ως δυνατότητα κατανόησης των παιδαγωγικών προκλήσεων που απορρέουν από τις επίκαιρες μορφές ετερογένειας - ως κοινωνικό και προσωπικό γνώρισμα - και αναλύεται μια πρόταση πρακτικής αξιοποίησης και εφαρμογής των θεωρητικών αναλύσεων στο επίπεδο του βασικού παιδαγωγικού προσανατολισμού της σχολικής εκπαίδευσης. Η έννοια του βασικού παιδαγωγικού προσανατολισμού ορίζεται ως σύνολο αρχών οργάνωσης των πρακτικών συγκρότησης των γνώσεων (π.χ. Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών και Μεθοδολογία Διδασκαλίας) και πρακτικών στήριξης των διαδικασιών συγκρότησης των ταυτοτήτων των συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία, έτσι ώστε να διασφαλίζονται οι πάγιες υποσχέσεις της Παιδαγωγικής, η ισότητα των μορφωτικών ευκαιριών και η ηθική αυτονομία.

Α. Λιοναράκης, Αναπληρωτής Καθηγητής Ε.Α.Π.

«Σημειολογική οροθέτηση εκπαιδευτικών εννοιών και ζητήματα παιδείας»

Με σημείο αναφοράς το γεγονός ότι οι αλλαγές στην ανώτατη εκπαίδευση αναζητούν συζήτηση, διάλογο και εφαρμογή, το κείμενο αυτό συνεισφέρει με τον δικό του τρόπο στο δημόσιο διάλογο για την ταυτότητα των αλλαγών αυτών και τις προϋποθέσεις και παραδοχές που θα τις οριοθετήσουν. Το πρόβλημα στην παιδεία και ιδιαίτερα στη θεώρησή της είναι σύνθετο και πολύπλοκο. Αποτελείται από ένα κύκλο με εκατοντάδες κόμβους, όπου ο κάθε κόμβος είναι ένας μικρόκοσμος με τη δική του δυναμική. Το κείμενο αυτό συλλαμβάνει ένα μικρό κόμβο από το σύνολό τους και με διάθεση 'άνευ φόβου και πάθους' διεισδύει στο εσωτερικό του. Ολοκληρώνει τον προβληματισμό του με μια προσπάθεια οροθέτησης κάποιων καθημερινών όρων, οι οποίοι έχουν τυραννήσει τον εκπαιδευτικό λόγο και ιδιαίτερα την εκπαιδευτική πράξη εδώ και λίγες χιλιάδες χρόνια. Φαντάζει φιλόδοξο, αλλά το κείμενο αυτό ευελπιστεί στην αποσαφήνιση των όρων αυτών και στη συνοχή τους με το ευρύτερο ζήτημα της ελληνικής παιδείας.

"Typological delimitation of educational concepts and issues of education"

If we consider the fact that changes in higher education ask for a dialogue, discussion and implementation, this text is going to contribute in its own way to the public argumentation for the identity of these changes and the preconditions which will be accepted. The education issue is complicated in many different ways. It consists of a circle with hundreds of nodes, where each node is a microcosm in its own dynamics. This text grasps a small node and with a clear intention gets into it. Then it finishes its discussion by proposing a framework of analytical explanations of everyday terms. It sounds optimistic, but the text is intending to clarify these terms and their connection to the Greek education.

Μιχάλης Μείμαρς, Καθηγητής, Διευθυντής Εργαστηρίου Νέων Τεχνολογιών στην Επικοινωνία, την Εκπαίδευση και τα ΜΜΕ, Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ Πανεπιστημίου Αθηνών

Δ. Γκούσκος, Λέκτορας Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ Πανεπιστημίου Αθηνών
«Το Παιχνίδι της Μάθησης: Εκπαιδευτικές Διαδικασίες με τη Βοήθεια Ψηφιακών Παιχνιδιών»

Το ψηφιακό παιχνίδι δύναται να αξιοποιηθεί ως μαθησιακό μέσο με θετικά αποτελέσματα ως προς την ενεργοποίηση των εκπαιδευόμενων και την αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Στο πλαίσιο του έργου ΕΠΙΝΟΗΣΗ αναπτύχθηκε το ψηφιακό παιχνίδι μαθησιακού σκοπού «Το Μαγικό Φίλτρο» για μαθητές με ήπια νοητική

καθυστέρηση, το οποίο και εφαρμόστηκε με επιτυχία σε βαθμίδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης σε όλη την Ελλάδα. Οι νέες κατευθύνσεις ανάπτυξης ψηφιακών παιχνιδιών μαθησιακού σκοπού τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν τόσο στην τυπική εκπαιδευτική διαδικασία όσο και ευρύτερα περιλαμβάνουν αφενός μεν την συμπαραγωγή και εξατομίκευση τέτοιων παιχνιδιών σε συνεργασία με τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς, αφετέρου δε την ενσωμάτωση στα παιχνίδια αυτά ψηφιοποιημένου πολιτιστικού αποθέματος. Η αξιοποίηση παραδοσιακών αθυρμάτων και παιχνιδιών με αντικείμενα της καθημερινής ζωής επιτρέπει την εισδοχή της λαϊκής παράδοσης στο σύγχρονο ψηφιακό χώρο και δημιουργεί ένα νέο τύπο ψηφιακών παιχνιδιών μαθησιακού σκοπού, με ιδιαίτερο εκπαιδευτικό ενδιαφέρον αλλά και πρόσθετες δυνατότητες καταγραφής της πολιτιστικής μνήμης και αφήγησης.

"The Game of Learning: Educational Processes through the help of Digital Games"

Digital games can be used as a learning medium with positive results with respect to both the commitment of students and the effectiveness of the educational process. The "Magic Potion" adventure game has been developed within the EPINOISI project for students with mild intellectual disability and employed with success in special education schools all over Greece. New directions for the development of digital games for learning, that can be employed both at the service of formal education as well as in a wider perspective, include co-developing and personalising such games in collaboration with the educators themselves, as well as incorporating in digital games for learning digitized cultural content. The exploitation of traditional toys as well as play ideas with everyday life objects in the context of digital games allows the introduction of popular tradition into the modern digital space and results in a new type of digital games for learning, with particular interest from an educational perspective as well as additional possibilities for recording cultural memory and cultural story-telling.

A. Schründer-Lenzen, Professor, University of Potsdam «Educational Change in Primary School – the new primary Stage»

The new primary stage delivers flexible and individual adaptation of the curriculum for school beginners during their first two years of school. The basis of the concept is education of children with heterogeneous abilities from the first to the second grade of primary school in one class. The goal is to avoid selection at the initial stage, and to respect diverse prerequisites and different learning speed during the

beginning of primary school. Therefore the primary stage can last for two or three years, depending on the learning progress, or it can take only one year.

Learning in mixed age-groups has a long tradition in German primary schools. In Berlin for example, between 1992 and 2008 the number of schools having multi-aged classes rose from one pilot model school to 265 schools. In school year 2008/09 all of these schools learned in mixed age-groups on the basis of a regular concept for the first school years of primary schools. The article will point out different organisational concepts to realise the new primary stage and will discuss pedagogical arguments which support the new forms of coping with heterogeneity. Furthermore, first empirical results about the effects of these changes in teaching and learning will be presented.

**Πέρσα Φώκιαλη, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
Χρυσή Βιτσιλάκη, Καθηγήτρια, Αντιπρύτανης Οικονομικών Υποθέσεων
Πανεπιστημίου Αιγαίου
Νίκος Ράπτης, Διδάσκων Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
Μαρία Κουρουσιδου, Υποψήφια Διδάκτορας Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
«Ο ρόλος της Σχολικής Επιτροπής στη λειτουργία των μονάδων Προσχολικής
Αγωγής»**

Ενώ στα πλαίσια του εκπαιδευτικού συστήματος οι μονάδες προσχολικής αγωγής έχουν εξ ορισμού αυτοτέλεια ως προς τους παιδαγωγικούς και εκπαιδευτικούς στόχους αλλά και ως προς το λοιπό τους πρόγραμμα, συχνά διαπιστώνεται ότι οι μονάδες αυτές από άποψη οικονομικού προγραμματισμού και οικονομικής διαχείρισης δεν είναι αυτόνομες. Ως επί το πλείστον στα θέματα αυτά λειτουργούν στα πλαίσια μιας Ενιαίας Σχολικής Επιτροπής η οποία αναλαμβάνει τον οικονομικό προγραμματισμό και την οικονομική διαχείρισή τους, από κοινού με τον οικονομικό προγραμματισμό και την οικονομική διαχείριση και άλλων εκπαιδευτικών μονάδων -συνήθως τουλάχιστον ενός δημοτικού σχολείου. Με δεδομένο το συγκριτικά μικρό μέγεθος του νηπιαγωγείου και την υποχρεωτική συμμετοχή στη Σχολική Επιτροπή του/της διευθυντή/ριας του δημοτικού σχολείου, η διαχείριση αυτή κάθε άλλο παρά ευνοεί τις μονάδες προσχολικής αγωγής. Έχοντας υπόψη την παραπάνω πρακτική, στην παρούσα εργασία ερευνάται μέσα από τις απόψεις των προϊσταμένων - νηπιαγωγών κατά πόσον η λειτουργία της Ενιαίας Σχολικής Επιτροπής είναι αποτελεσματική και αποβαίνει προς όφελος των νηπιαγωγείων.

**Γ. Ξεσάκης, Λέκτορας Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
Α. Δημητρακοπούλου, Καθηγήτρια Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου**

«Μοντέλα σχεδιασμού μαθησιακών δραστηριοτήτων που αξιοποιούν ΤΠΕ: Κριτική επισκόπηση»

Στην παρούσα εργασία γίνεται κριτική επισκόπηση των γενικών προτύπων μαθησιακών δραστηριοτήτων που αξιοποιούν τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Εξετάζονται διαδομένα και ενδιαφέροντα μοντέλα, όπως ιστοεξερευνήσεις (webquests), μικρομαθήματα (microLESSONS™), επικοινωνιακές μαθησιακές δραστηριότητες, σχέδια εργασίας (projects) κ.α. τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς κατά την κατάρτιση και την υπηρεσία τους, ώστε να σχεδιάζουν αποδοτικές μαθησιακές εμπειρίες που να αξιοποιούν τα τεχνολογικά μέσα και τους ψηφιακούς πόρους, ενώ ταυτόχρονα να συνάδουν με τις σύγχρονες θεωρήσεις μάθησης. Επιπρόσθετα για την υποστήριξη της διαδικασίας σχεδιασμού μαθησιακών δραστηριοτήτων που να αξιοποιούν ΤΠΕ γενικά, παρουσιάζεται συνοπτικά και σχολιάζεται η μεθοδολογία που έχει προταθεί από την Australian Universities Teaching Committee.

“Models for the design of ICT-exploiting learning activities: a critical review”

This work concerns a critical review of technology based learning activities models related to Information and Communication Technology (ICT). Several well known and consistent to modern learning theories, learning activity models are examined (webquests, microLESSONS™, internet communication learning activities, projects etc). These models could be used by pre-service and in-service teachers in order to become able to design efficient ICT-supported learning experiences. Furthermore, for the support of the learning design process the Australian Universities Teaching Committee methodology is briefly presented.

Χ. Παπαηλιού, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ., Πανεπιστημίου Αιγαίου
Κ. Μιχαηλίδης, Διευθυντής Ειδικού Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αθηνών
«Ο ρόλος του διευθυντή της σχολικής μονάδας στην εφαρμογή μοντέλου συνεκπαίδευσης των ΑΜΕΑ»

Ένα από τα σοβαρότερα ζητήματα που απασχολούν το χώρο της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης είναι ο ρόλος του/ης διευθυντή/ριας της σχολικής μονάδας στην εφαρμογή προγραμμάτων συνεκπαίδευσης παιδιών με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται ορισμένα από τα αποτελέσματα μίας ευρείας κλίμακας έρευνας σχετικά με τις κοινωνικές αναπαραστάσεις των μαθητών/ριών και των γονέων τους για τους δείκτες αποτελεσματικότητας του/ης διευθυντή/τριας της

σχολικής μονάδας αναφορικά με την εφαρμογή του μοντέλου συνεκπαίδευσης των παιδιών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Συνολικά εξετάστηκαν 60 μαθητές/τριες και 120 γονείς μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων καθώς και ενός ερωτηματολογίου κοινής γνώμης με κλειστές ερωτήσεις 5-βάθμιας κλίμακας τύπου Likert. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, τόσο οι μαθητές/τριες όσο και οι γονείς προσδοκούν από τον/η διευθυντή/ρια διαρκή ενημέρωση και διαμόρφωση κλίματος συνεργασίας, ώστε να συμμετάσχουν αποτελεσματικότερα σε ένα μοντέλο συνεκπαίδευσης. Η συζήτηση επικεντρώνεται στις μεθόδους και τις τεχνικές που μπορεί να αξιοποιήσει ο/η διευθυντής/ρια της σχολικής μονάδας, προκειμένου να ελαχιστοποιήσει την ανάδυση κοινωνιο-ψυχολογικών μηχανισμών οι οποίοι εκπορεύονται από συγκεκριμένες κοινωνικές αναπαραστάσεις και είναι δυνατό να οδηγήσουν τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες σε περιθωριοποίηση και σχολική αποτυχία.

“The role of headmaster in the application of an inclusion program”

The present study investigates the social representations of students without special needs and their parents about the role of the headmaster in a mainstream school in the application of an inclusion program for handicapped students and students with learning disabilities. Participants were 60 students and 120 parents who were interviewed and completed a questionnaire. According to the findings, students and parents believe that the headmaster should inform and cultivate the cooperation between the members of the school unit. Discussion focuses on the methods the headmaster should follow in order to modify social representations that may lead handicapped students to exclusion and school failure.

Ν. Ράπτης, Διδάσκων Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
Π. Φώκιαλη, Επίκουρη Καθηγήτρια Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
Εμμανουήλ Κόνσολας, Επίκουρος Καθηγητής Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
Χαράλαμπος Ψαράς
«Η δυναμική της ομάδας στους συλλόγους διδασκόντων των δημοτικών σχολείων»

Αποτελεί κοινό τόπο ότι η αποτελεσματικότητα ενός συλλογικού οργάνου σε ένα οργανισμό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη δυναμική της ομάδας. Η δυναμική αυτή, στενά συνδεδεμένη με τη συνοχή της ομάδας, ενδυναμώνει τα μέλη της, αυξάνει την παραγωγικότητά τους και συγχρόνως επηρεάζει θετικά την αποδοτικότητα του οργανισμού. Για να αναπτυχθεί όμως αυτή η δυναμική είναι απαραίτητο να συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις, μεταξύ των οποίων η κατανόηση και ο ενστερνισμός εκ μέρους των μελών κοινών στόχων, η γνώση των ορίων της ομάδας, η εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών της, η σωστή κατανομή των ρόλων σ' αυτήν, οι καλές διαπροσωπικές σχέσεις

μεταξύ των μελών, η συμμετοχή των μελών στον έλεγχο και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, η ευελιξία της ομάδας και η τακτική αξιολόγηση του έργου της ομάδας με στόχο τον επαναπροσδιορισμό των επιδιώξεών της και του τρόπου λειτουργίας της.

Σε ένα οργανισμό μάθησης, όπως το σχολείο, ο Σύλλογος Διδασκόντων προσφέρεται για την ανάπτυξη μιας τέτοιας δυναμικής. Το ερώτημα είναι κατά πόσον στην πράξη οι Σύλλογοι Διδασκόντων πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις ώστε να λειτουργούν ως ομάδες που αναπτύσσουν δυνάμεις θετικές για την αποτελεσματικότητα του σχολείου.

**Θ. Μπαμπάλης, Λέκτορας Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αθηνών
Μ. Βλαχαντώνη, Μ.εδ. Επιστημών της Αγωγής, Προϊστάμενη Γραφείου
Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης**

«Σχολείο και μονογονεϊκές οικογένειες, η εκπαιδευτική και κοινωνική διάσταση: το παράδειγμα των νέων βιβλίων Γλώσσας και Ανθολογίου του Δημοτικού Σχολείου-πραγματικότητα και προοπτικές»

Τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται αλλαγές που αφορούν τη μορφή και τις λειτουργίες της οικογενειακής ομάδας καθώς επίσης και το περιεχόμενο των συζυγικών ρόλων. Έτσι όλο και περισσότερα σχήματα οικογένειας παρατηρούνται, με ιδιαίτερη αύξηση των σχημάτων μονογονεϊκής οικογένειας, οι οποίες αποτελούν πλέον μια νέα πραγματικότητα που τείνει αυξανόμενη να αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία τόσο στα προηγμένα κράτη όσο και στην Ελλάδα.

Οι αλλαγές στις μορφές και στους ρόλους της οικογένειας έχουν άμεση επίδραση σε όλα τα μέλη της και ιδιαίτερα στα παιδιά.

Η πολιτεία προσπαθεί να παρέμβει με τους υποστηρικτικούς μηχανισμούς που διαθέτει και να στηρίξει οικονομικά, συναισθηματικά και κοινωνικά τους μόνους γονείς. Η μονογονεϊκή μορφή, σε αρκετές περιπτώσεις, δυσκολεύει την ψυχοκοινωνική προσαρμογή του παιδιού στην κοινωνία και στο σχολείο και σε κάποιες περιπτώσεις και την σχολική του απόδοση.

Προκειμένου να διαπιστωθεί εάν το σχολείο βοηθά προς την κατεύθυνση της αποδοχής της μονογονεϊκής οικογένειας και κατ' επέκταση εάν συμβάλλει στην ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολείο και γενικότερα στην κοινωνία, κρίθηκε αναγκαίο να ερευνηθεί η συχνότητα της αναφοράς των μορφών μονογονεϊκών οικογενειών, στα νέα σχολικά εγχειρίδια της Γλώσσας και του Ανθολογίου.

Για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης αναζητήθηκε στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών και στα αντίστοιχα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών αν περιλαμβάνονται, στους γενικούς και ειδικούς στόχους, αναφορές στις μορφές οικογένειας.

Επιλέχθηκε να αναλυθούν, με τη μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου, όλα τα τεύχη

των βιβλίων της Γλώσσας και του Ανθολογίου, όλων των τάξεων.

Συνολικά καταγράφηκαν αρκετές αναφορές σχετικά με την οικογένεια και τα μέλη της, στοιχείο το οποίο δείχνει ότι η έννοια της οικογένειας και των μελών της παρουσιάζεται ιδιαίτερα συχνά στα βιβλία και των έξι τάξεων του Δημοτικού σχολείου. Το γεγονός αυτό σημειώνει ότι η οικογένεια αποτελεί θέμα, έννοια και χαρακτηριστικό το οποίο είναι ενταγμένο μέσα στη διδακτική και την εκπαιδευτική διαδικασία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Αντιθέτως οι αναφορές για την μονογονεϊκότητα που εντοπίσαμε στα βιβλία της Γλώσσας και του Ανθολογίου ήταν ελάχιστες.

Κρίνουμε σκόπιμο να αυξηθούν οι αναφορές στη μονογονεϊκή οικογένεια, στα βιβλία της Γλώσσας και του Ανθολογίου προκειμένου να ανταποκρίνονται στις άμεσες εμπειρίες των μαθητών. Ακολούθως προτείνουμε την ευαισθητοποίηση συντελεστών της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Στελεχών, Εκπαιδευτικών) μέσω περιοδικών επιμορφώσεων καθώς και τη συνεκπαίδευση Εκπαιδευτικών - Γονέων.

“School and single parent families, the educational and social dimension: the example of the new Language and Anthology books for Primary Schools. Reality and Perspectives”

For the past few years, there have been significant changes regarding not only the form and the functions of the family unit, but also the essence of the marital roles. Thus, more and more family forms appear, with a remarkable increase in the number of single parent families, which comprise a new reality that tends to gain grounds not only in Greece but in all advanced countries as well.

The changes that have taken place in the family forms and roles have a profound influence on all its members and children in particular.

The state has been trying to intervene with all the support mechanisms available and financially, emotionally and socially support all single parents. There are cases in which the single parent family form impedes a child's psychosocial adaptation to society and school and even his/her school performance.

The need for a research on the frequency of the references that have been made regarding single parent families in the new Language and Anthology books for Primary Schools, has emerged in order to find out whether school actually helps in accepting single parent families, contributing thus to children's smooth adaptation in school and society in general.

For the purposes of the present research, the New Cross Thematic Curriculum and the relevant syllabi have been studied in order to find out whether references to family forms have been included in their aims and objectives. Therefore, all the issues of the new Language and Anthology books have been studied using the method of content analysis.

According to the research, several references regarding family and its members have been recorded, which shows that the particular institution is frequently mentioned in the books of all six grades of Primary School. It is more than evident that family constitutes an integral concept and characteristic of the teaching and learning process in Primary Education. On the other hand, there have been very few references regarding single parent families in the particular books, a fact that is not compatible with the aims of the New Cross Thematic Curriculum as far as the specific social groups is concerned, despite the fact that the statistical indices show an increasing tendency in the last two decades.

Concluding, it is strongly advised that the references regarding single parent families increase in the Language and Anthology books and all books in general, so that to be directly relevant to students' needs and experiences, as school is part of society. Consequently, it is suggested that all stakeholders (Executives, teachers) are sensitized through on-going training sessions and teachers and parents are co educated. Finally, a sensitized educational policy towards vulnerable social groups on the part of the Ministry of Education and Religious Affairs is of pivotal importance.

Ν. Μουσουλίδης, Διδάσκων Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
«Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών στη Μοντελοποίηση ως Διαδικασία Επίλυσης Μαθηματικού Προβλήματος»

Η εργασία που θα παρουσιαστεί αναφέρεται σε ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης για τη διδακτική των μαθηματικών. Το πρόγραμμα επιμόρφωσης πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος LEMA, με χρηματοδότηση από το πρόγραμμα Comenius. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα επιμόρφωσης αναφερόταν στην αξιοποίηση της μοντελοποίησης ως διαδικασίας επίλυσης μαθηματικού προβλήματος.

Το πρόγραμμα επιμόρφωσης αποτελούνταν από τρία βασικά μέρη: (α) ενημέρωση των εκπαιδευτικών σε θέματα διδακτικής των μαθηματικών με έμφαση στη μοντελοποίηση ως διαδικασίας επίλυσης σύνθετων ρεαλιστικών προβλημάτων, (β) εργασία των εκπαιδευτικών με έργα μοντελοποίησης και αξιοποίησης της τεχνολογίας και (γ) εργασία των εκπαιδευτικών στην κατασκευή δραστηριοτήτων μοντελοποίησης.

Η παρουσίαση περιλαμβάνει, επίσης, τα αποτελέσματα από τη χορήγηση ερωτηματολογίων στους εκπαιδευτικούς για τη διερεύνηση των απόψεών τους για την επίλυση προβλήματος και τις επιστημολογικές τους πεποιθήσεις για τα μαθηματικά. Τέλος, θα παρουσιαστούν παραδείγματα από τις διδασκαλίες που πραγματοποίησαν οι εκπαιδευτικοί στις τάξεις τους μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος επιμόρφωσης στο οποίο συμμετείχαν.

«Mathematical Modeling for Elementary and Secondary School Teachers»

This chapter argues for a future oriented approach to mathematical problem solving in elementary and middle school, one that draws upon the models and modeling perspective. Complex real world problems provide a rich source of meaningful situations that capitalise on and extend students' existing mathematics learning. Furthermore, given the increasing role of mathematics, technology and science in today's world, the introduction of complex problem solving and technological tools in the mathematics curriculum is especially needed. We give consideration here to the models and modeling approach as a means for introducing complex problem solving to elementary and middle school students and address how LEMA, a EU co-funded research project, provides a coherent teacher training course for pre-service and in-service mathematics teachers.

Π. Σταμάτης, Διδάσκων Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
Ε. Κόνσολας, Επικουρος Καθηγητής Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου
«Η επικοινωνία ως παράγοντας αλλαγής και διακυβέρνησης εκπαιδευτικών συστημάτων»

Η ομαλή λειτουργία κάθε εκπαιδευτικού συστήματος εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες, όπως τα τεχνολογικά μέσα που χρησιμοποιούνται, οι διανθρώπινες σχέσεις κ.ά. που διασφαλίζουν το κατάλληλο πλαίσιο συνεννόησης και συνοχής, προϋποθέσεις θεμελιώδεις και ζωτικής σημασίας για κάθε σύστημα ή οργανισμό. Η χάραξη στρατηγικών και η ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων που διασφαλίζονται θεσμικά μεταξύ τοπικών κοινωνικών φορέων και σχολείου, συμβάλλουν αποτελεσματικά στην εισαγωγή καινοτομιών, η οποία διέρχεται μέσα από ένα ήπιο σχολικό περιβάλλον συνεργασίας σε πολλαπλά επίπεδα. Στο πλαίσιο αυτό, η επικοινωνία θεωρείται δομικό στοιχείο συνοχής κάθε συστήματος και ταυτόχρονα κινητήρια δύναμη σχεδιασμού και ανάληψης πρωτοβουλιών εφαρμογής καινοτόμων δράσεων.

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται, ως παράδειγμα επικοινωνίας, οι δυνατότητες συνεργασίας μιας σχολικής μονάδας και ενός δήμου, δυο συμπληρωματικών συστημάτων σε πρακτικό και θεωρητικό επίπεδο και προτείνονται μέτρα βελτίωσης με στόχο την επίτευξη αλλαγών στη διακυβέρνηση του εκπαιδευτικού συστήματος σε τοπικό επίπεδο.

“Communication as a factor of change and governance of education systems”

The smooth function of each and every education system depends on various factors, such as the technology used, human relationships, etc., which ensure

and guarantee a suitable framework of understanding and cohesion, fundamental and vital conditions for every system or organization. The development of strategies and communicative skills, which are institutionally ensured among local social bodies and schools, effectively contributes to the introduction of innovation, which comes through a mild school environment of co-operation on multiple levels. In this framework, communication is considered as a constructive element of cohesion in every system and simultaneously as a driving force for the design and assumption of the initiative to apply and implement innovative action.

The present paper attempts to present, as an example of communication, the potential of co-operation between a school unit and the municipality it belongs to, two complementary systems on both practical and theoretical levels. What is also proposed are some improvement measures which aim at the achievement of change in the governance of the education system on local level.

Μ. Σοφός, Διδάσκων Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστήμιο Αιγαίου
«Επιχειρώντας Αλλαγές: ο Εκπαιδευτικός και ο Διευθυντής στο πλαίσιο της Σχολικής Κουλτούρας»

Μια βασική παράμετρος για την εφαρμογή οποιωνδήποτε αλλαγών στην εκπαίδευση είναι η διαχείριση της σχολικής μονάδας και πιο συγκεκριμένα της κουλτούρας που την διέπει. Δυο από τους βασικούς παράγοντες της κουλτούρας αυτής είναι ο διευθυντής και οι εκπαιδευτικοί του σχολείου. Η θέση μας είναι ότι οποιαδήποτε εκπαιδευτική αλλαγή θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη τους παραπάνω συντελεστές καθώς και την ουσιαστική τους επαγγελματική ανάπτυξη προκειμένου να εφαρμοστεί ουσιαστικά και αποτελεσματικά.

Γ. Μπαράλος, Διδάσκων Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστήμιο Αιγαίου
«The role of school-based Administrators in shaping the school climate for the improvement of school effectiveness»

The aim of this paper is to investigate the role of school-based Administrators towards the improvement of school effectiveness. This aim is equally divided between investigating the characteristics of a school principal and of the school climate, as well as to how this relates to school members and school improvement. Furthermore, the influence of the school principal in shaping school climate is further investigated in addition to the consequences of this influence and the respective situation in the case of school principals in the Greek educational system. In order to accomplish the aforementioned aims, references are made to

Organizational theory, to Educational Management models and Leadership styles, school climate and to the role of Administrators in the shaping of school climate, as well as to School-based administration in the Greek educational system. The description of the situation in the Greek educational system based on the above mentioned parameters brings into clear focus the critical role played by the school principal in the establishment and maintenance of a school climate that will work to the effect of improving school effectiveness.

Χ. Σαΐτης, Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αθηνών
Κ. Ξασούλης, Επίκουρος Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Αθηνών
Γ. Γουρναρόπουλος,, Διδάκτορας Πανεπιστημίου Αιγαίου.
«Αξιοποίηση της Οργανωτικής Σκέψης στο Χώρο της Δημόσιας Εκπαίδευσης»

Είναι γενικά παραδεκτό ότι η ορθολογική οργάνωση επιδιώκει την επίτευξη μεγαλύτερης δυνατής ωφέλειας με την εναρμόνιση του υπάρχοντος ανθρώπινου δυναμικού και των υλικών πόρων. Η εναρμόνιση των συντελεστών αυτών αποτελεί το μέσο με το οποίο μια οργάνωση ολοκληρώνει το σκοπό της. Ειδικότερα η ορθολογική οργάνωση προσδιορίζει με λεπτομέρεια τα αντικείμενα ή τα ειδικά καθήκοντα των εργαζομένων, τις σύγχρονες μεθόδους εργασίας, τις σχέσεις των καθηκόντων ενός ατόμου προς τα καθήκοντα των λοιπών και επιπλέον την ιεραρχική αλληλοεξάρτησή τους.

Ο όρος "ορθολογική οργάνωση" μπορεί να ορισθεί ως η αναζήτηση και εξεύρεση της προσφορότερης οδού για την πραγματοποίηση ορισμένων σκοπών, με ορισμένα μέσα, χρησιμοποιώντας τη *Λογική* και κατά προέκταση εφαρμόζοντας την επιστημονική μέθοδο. Η ορθολογική οργάνωση είναι δυναμική έννοια, γιατί οι ενέργειές της απαιτούν προσαρμογή στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της υπό έρευνα πραγματικότητας. Ακόμη η σταδιακή απόκτηση γνώσεων συντελεί ώστε η Οργανωτική (Management Science), όπως και κάθε επιστήμη, να βρίσκεται συνεχώς σε εξέλιξη.

Κατά το παρελθόν οι σχέσεις και οι συναλλαγές Υπουργείου Παιδείας και πολιτών ήταν λιγότερες και επομένως οι αρμοδιότητες και δραστηριότητες της διοίκησης της εκπαίδευσης απλές.

Σήμερα όμως με τις νέες συνθήκες ζωής, που διαμόρφωσε η τεράστια εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας, οι σχέσεις πολιτών και ΥΠΕΠΘ άλλαξαν μορφή, έγιναν πολύπλοκες και περισσότερες. Η δημόσια δραστηριότητα για ν' ανταπεξέλθει στις σύγχρονες ανάγκες πρέπει να προσαρμοστεί ταχύτατα στις σημερινές οργανωτικές μεθόδους. Η οργάνωση, επειδή ακριβώς είναι μία εξελισσόμενη πραγματικότητα, είναι αναγκασμένη ν' ακολουθεί το ρυθμό της σύγχρονης κοινωνικής δραστηριότητας, και να βρίσκει τρόπους επίλυσης των προβλημάτων. Έτσι η οργανωτική σκέψη, μέσα στα πλαίσια της δημόσιας δραστηριότητας, θεωρείται απαραίτητη για την εξασφάλιση της

επικοινωνίας, της άσκησης των καθηκόντων, του συντονισμού και του ελέγχου ανάμεσα στα φυσικά της όργανα. Ιδιαίτερα σήμερα, που το κοινωνικό σύνολο έχει αυξημένες απαιτήσεις από τους κρατικούς λειτουργούς, χρειάζεται ταχύτερος ρυθμός στην ικανοποίηση των αιτημάτων του και στη διεκπεραίωση των υποθέσεών του.

Εστιάζοντας το ενδιαφέρον μας στη διοικητική οργάνωση του συστήματος διοίκησης της εκπαίδευσης παρατηρούμε ότι η υφιστάμενη οργανωτική και λειτουργική κατάσταση του πάσχει από αδυναμίες που εμποδίζουν την αποτελεσματική επίτευξη των στόχων της εκπαίδευσης. Μπροστά στον προβληματισμό αυτό, η παρούσα εργασία επιχειρεί να διερευνήσει την υφιστάμενη οργανωτική δομή της εκπαιδευτικής διοίκησης υπό το πρίσμα της διοικητικής σκέψης και να προτείνει λύσεις, που να βελτιώνουν τη λειτουργία του συγκεκριμένου συστήματος.

“Exploitation of organizational thought in the field of State Education”

It is widely known that rational organization aims to achieve the largest possible advantage by harmonizing the existing manpower and the resources. The harmonization of these parameters may be considered as the mean for fulfilling organizations' goals. Specifically, rational organization defines in detail the objectives or the precise tasks of the employees, the current working methods, the relationship between one employee's duties to the duties of the others, and moreover their hierarchical dependence.

Education is not an exception to this rule, since the accomplishment of the educational goals creates the need of ensuring an effective administrative mechanism. Unfortunately, the current organizational and functional condition of the education's administrative system is characterized by weaknesses. Confronting this problem, this article aims to investigate the educational administration's functionality, in the light of contemporary administrative thinking.

A. Hargreaves, Professor, Thomas More Brennan Chair in Education, Lynch School of Education, Boston college
“The Fourth Way of Educational Change”

The first way of educational change was one of innovation but inconsistency. The Second Way replaced this with market competition and increasing standardization. Now there is increasing attention to Third Way strategies politically promoted by Clinton, Blair and Schroeder and theorized by Tony Giddens which maintain government determined goals, advocate for increased support and resources for public education, and infuse lateral professional energy into improvement and change

in order to meet the political goals. Elsewhere, I will show, the Third Way has not fulfilled its promise and other countries would be unwise to adopt it.

This paper draws on my own research evidence of the world's highest performing country in education and economic competitiveness (Finland), on England's most turned around school district (Tower Hamlets) and on insights from sectors outside education to propose a fourth way of educational change which replaces bureaucracy and markets with democracy and professionalism.

Φ. Καλαβάσης, Καθηγητής Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου Αιγαίου, Κοσμήτορας Σ.Α.Ε.

«Η συμβολή των εννοιών της Εκπαιδευτικής Μηχανικής στη Διακυβέρνηση Σχολικών Μονάδων»

Για τη διακυβέρνηση των Σχολικών Μοναδων θα πρέπει να εξισσοροπηθούν οι στόχοι και εσωτερικές διεργασίες με τις προσδοκίες του περιβάλλοντος και τις εξωτερικές συνθήκες. Και στους δυο χώρους, εσωτερικό και εξωτερικό, η επικοινωνία και η συμμετοχικότητα σχετίζονται με την διαχείριση στερεοτύπων αναφορικά με ρόλους και τύπους σχέσεων (πχ σχέσεις ευθύνης, εκπαίδευσης, διοίκησης, ιεραρχίας, αρμοδιοτήτων). Τα στερεότυπα αυτά συχνά λειτουργούν όπως τα επιστημολογικά εμπόδια που έχουν εντοπιστεί στις δυσκολίες μάθησης και διδασκαλίας των μαθηματικών, και τη διαχείριση των οποίων μελετά η Διδακτική Μηχανική. Η μεταφορά αυτού του μηχανικού μοντέλου στην περίπτωση των Σχολικών Μοναδων, συνιστά μια κεντρική συνεισφορά της Εκπαιδευτικής Μηχανικής στη Διακυβέρνησή τους. Θα παρουσιαστούν έννοιες και περιγραφικά μοντέλα που στηρίζουν τα τρία πλαίσια της μηχανικής μεθοδολογίας, θεωρητικό, διοικητικό, πραγματιστικό.

A. Harris, Professor, London Centre for Leadership in Learning, Institute of Education, University of London
«Leading Innovation and Change: knowledge creation by schools for schools»

This paper explores the process and practice of knowledge creation within schools through development and research (D and R) networks. It focuses upon D and R networks in England that are currently engaged in change, collaboration and innovation. Evaluative evidence suggests that D and R school networks offer 'spaces' for collaborative working, mutual sharing and active dissemination of knowledge. The evidence also suggests that D and R networks are beginning to positively impact upon instructional practices and learning. They also provide new forms of governance and ways of managing change. The paper concludes that D and

R networks have the potential to provide an important infrastructure for school and system level change.

**Α. Κοντάκος, Καθηγητής, Πρόεδρος Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ., Διευθυντής Π.Μ.Σ.
«Διαμορφώνοντας μια Κουλτούρα Εκπαιδευτικής Αλλαγής»**

Η κρίση στον τομέα της εκπαίδευσης επέτεινε την ανάγκη μιας επαναδιαπραγμάτευσης του ισχύοντος επιστημονικού παραδείγματος. Η πίστη στη «μεγαμηχανή» του ορθολογισμού, όπως αυτή εκφράστηκε για πάνω από έναν αιώνα μέσα από μια τυφλή προσήλωση στην επιστημοσύνη και εκδηλώθηκε ιδιαίτερα στον παιδαγωγικό στοχασμό του '60 και '70, άρχισε να κλονίζεται από τα μέσα της δεκαετίας του '80. Τη δεκαετία του '90 αναβίωσαν ιστορικά, συστατικά στοιχεία του νεωτερικού, παιδαγωγικού στοχασμού και η προσοχή αποσπάσθηκε από τα ορατά προβλέψιμα ποσοτικά χαρακτηριστικά του φαινομένου, στα άδηλα και ποιοτικά. Μετά από περίπου 80 χρόνια, φαίνεται να συντελείται μια αξιοσημείωτη μεταβολή στον επιστημολογικό παιδαγωγικό διάλογο, που γίνεται αισθητή στην μετακίνηση από το κοινωνικο-ιστορικό στο πολιτισμικο-ιστορικό (cultural turn) παράδειγμα.

Στην παρούσα εισήγηση αποτυπώνονται σκέψεις για μια μακροπροοπτική, ολιστική προσέγγιση των εκπαιδευτικών μονάδων, ως μονάδων πολιτισμού, και ανιχνεύονται συστημικά, ως υποσυστήματα μιας ολότητας. Έμφαση δίνεται στο ερώτημα αν υπάρχει μια κουλτούρα αλλαγής και ποια είναι τα χαρακτηριστικά της.

Την παρούσα εισήγηση διαπερνά το λογικό αλλά και ιστορικό ερώτημα: Γιατί γόνιμα δομικά στοιχεία του παιδαγωγικού διαλόγου, όπως η κουλτούρα, πρέπει να εμβαπτισθούν χρηματοοικονομικά για να γίνουν αξιόπιστα και ελκυστικά για τον εκπαιδευτικό στοχασμό;

"Forming a Culture of Educational Change"

The crisis in the field of education has intensified the need for a re-negotiation of the current scientific paradigm. The faith in the "mega-engine" of rationalism, as it had been expressed for over a century through a blind dedication to scholarship/scientific knowledge and manifested itself especially in the pedagogic reflection of the 60's and 70's, has started to falter from the mid 80's. In the 90's historic, constituent elements of the novel, pedagogic reflection were revived and attention was detached/disengaged from the visible, predictable, quantitative

characteristics of the phenomenon, to the latent and qualitative. After about 80 years, there seems to occur a remarkable shift towards the epistemological pedagogic dialogue, which is felt in the move from the social-historic to the cultural-historic paradigm (cultural turn).

In the present paper some thoughts are outlined for a macro-perspective/macro-potential, holistic approach to the educational units, as units of culture, and they are sensed systemically, as sub-systems of a whole. Emphasis is given to the question of whether there is a culture of change and which its characteristics are.

The present paper is "penetrated" by the rational and historic question as well: Why fertile, structural elements of the pedagogic dialogue, such as culture, should be named/ "baptized" financial in order to become reliable and attractive for the educational reflection?